

* RECENZE *

Stamatoski, T.: Kontinuitetot na makedonskiot literaturnen jazik. Prosvetlo delo, Skopje 1998, 236 str.

Trajko Stamatoski patří k první poválečné, tzv. zakladatelské generaci makedonských jazykovědců. Je mj. jedním z autorů prvního třísvazkového *Výkladového slovníku makedonského jazyka (Rečnik na makedonskiot jazik so srpskočhrvatski lolkuvanja*, Skopje 1961–1966), ředitelem Ústavu makedonského jazyka a vedoucím mnoha výzkumných projektů. Patří k neúnavným badatelům, kteří důsledně a systematicky studují začátky a průběh vývoje spisovné makedonštiny. Již ve své knize *Borba za makedonski literaturnen jazik* (1986) shrnul první výsledky studia díla mnoha pracovníků usilujících o vytvoření spisovného jazyka.

Nyní předložil další výsledky svých výzkumů, které pojal do 16 referátů, přednesených na různých vědeckých konferencích, pracovních zasedáních, diskusních setkáních nebo otištěných v různých odborných časopisech a sbornících. V prvních pěti z nich se zabývá vývojem jazykové otázky v 19. stol. Rozebírá především názory filologicky dobře připraveného Partenije Zografského, který ve svých úvahách o jazyce prosazoval v 50. letech 19. stol. vytvoření společného makedonsko-bulharského jazyka. Přirozeně byl inspirován mj. tím, že se tenkrát prosazovala nejen srbochorvátština (dokonce společně podepsanou dohodou 1850), nýbrž také českoslovenština a společný ruský jazyk pro Rusy a Bělorusy.

P. Zografski byl jedním z těch makedonských obrozenců, kteří jasně poukázali na odlišnosti mezi makedonštinou a bulharštinou. Na jeho teoretické úvahy a praktické návrhy pak navazovali v 80. letech 19. a na počátku 20. stol. makedonští separatisté i někteří ruští slavisté (Petr Draganov aj.). Je známo, že tyto myšlenky P. Zografského a jeho následovníků nadále rozvíjel ideolog makedonského národního programu a kodifikátor spisovné makedonštiny Krste P. Misirkov ve svém významném díle *O makedonských záležitostech (Za makedonckite raboti*, 1903). Přímou nebo nepřímou pak na Misirkova navazoval v meziválečném období zakladatel makedonské moderní poezie Kosta Racín a mnozí další literární tvůrci v letech národně osvobozené války.

Autor dále analyzuje z hlediska fonetického, morfologického, syntaktického, lexikálního i z hlediska grafického systému a pravopisu (ba i obsahově) text administrativněprávních dokumentů, korespondenci a další texty, aby ukázal, jak se formovaly a

rozvilyely přirozené separatistické tendence. Tyto tendence pak postupně vyústily v první pokusy o prosazení makedonského standardu v čas. Loza (1902).

V dalších pěti statích T. Stamatoski ukazuje, jaké nesnadné životní osudy měl K. P. Misirkov, rozebírá dokumenty Makedonského národního hnutí (MANAPO), jež vzniklo v polovině 30. let 20. stol. v Záhřebu a mělo své pobočky v Bělehradě a ve Skopji. Základním cílem hnutí bylo „uznání Makedonie jako jednotného historického celku a uznání Makedonců jako samostatného národa“. Autor dále upozorňuje mj. na jazyk korespondence stranických pracovníků v letech národně osvobozené války, který odpovídal v podstatě tomu, v jakém jazyce se jim dostalo vzdělání.

Je zcela přirozené a správné, že Stamatoski věnuje soustavnou pozornost všestranné činnosti a dílu B. Koneského, zakladatelské osobnosti makedonské lingvistiky. Nesporné jsou jeho zásluhy (a také zásluhy dalších členů tzv. jazykové komise) o kodifikaci spisovné makedonštiny v nově vzniklém prvním státním útvaru v rámci federativní Jugoslávie. O svém dlouholetém blízkém spolupracovníkovi autor psal a mluvil mnohokrát při různých příležitostech. Mj. zdůrazňoval jeho koncepční a redakční práci na třísvalkovém výkladovém slovníku, který obsahuje na 70 tisíc slov.

V posledních šesti statích pak T. Stamatoski shrnul svoje výklady o grafickém systému. Poukázal na kontinuitu vývoje spisovné makedonštiny, kterou někteří stále ještě neuznávají i přesto, že v poslední době vycházejí samostatné publikace např. o rusínštině nebo dokonce o kašubštině. Spisovná makedonština a makedonský jazykový materiál jsou v mnoha seriózních vědeckých publikacích českých a slovenských slavistů (mj. K. Horálka, A. Jedličky, Fr. Kopečného, R. Šrámka, J. Růžičky, V. Šaura, I. Dorovského aj.) a v etymologických slovnících (včetně našeho Etymologického slovníku jazyka staroslověnského) důležitou a rovnoprávnou součástí výkladů.

Jedním z nejdůslednějších, nejpilnějších a „nejpraktičtějších“ makedonských lingvistů byl nesporně Blagoja Korubin. Již od prvních poválečných let (1947) se soustředil na pravopisné a ortoepické otázky současné makedonštiny. Ve svých *Poučeniích o jazyce* (zavedených v denním tisku po vzoru Trávníčkových „Jazykových zákampí“ nebo pozdějších „Jazykových okének“ v našem tisku) otiskovaných po celá desetiletí a poté souborně vydaných ve třech svazcích *Jazikot naš denešen* důsledně prosazoval spisovnou normu. Korubinově jazykově praktické činnosti je právem věnována poslední stať T. Stamatoského.

Recenzovaný soubor studií, statí a referátů T. Stamatoského nás přesvědčuje o autorově dlouholetém, vášnivě zaujatém úsilí o podrobné „zmapování“ vývoje spisovné makedonštiny, který se nijak neliší od konstituování ostatních slovanských i jiných spisovných jazyků. Také v tom je nesporný přínos knihy *Kontinuita makedonského spisovného jazyka*.

Ivan Dorovský